

General-pukovnik u penziji
dr ZLATKO RENDULIĆ, dipl. inž.

Napad na snage iz dubine i vazdušno-kopnena bitka

Od Napoleona do kraja drugog svetskog rata odlučujuća bitka ili serija odlučujućih bitaka predstavlja okosnicu u strategiji svih velikih sila. Pojavom nuklearnog oružja kod obe supersile važnost odlučujuće bitke je u stalnom opadanju. Ovo je neophodno imati u vidu prilikom ocene svih novih vojnih doktrina i koncepata o vođenju rata, kada su u pitanju razvijene zemlje.

Pored toga, tehničko-tehnološki napredak omogućava da komandant danas znatno bolje »vidi« ciljeve u dubini, kao i da po njima efikasno djeluje. To omogućava koncept integrisanog bojišta sa simultanim dejstvima po celoj dubini. U tom slučaju, u NATO paktu razvijen je koncept o napadu na snage iz dubine, a u SAD koncept vazdušno-kopnene bitke. Snage Varšavskog ugovora, takođe imaju mogućnost da ostvare integrisano bojište.

Ipak, svi ti novi koncepti, kada se razmatraju kao mogući sukob dva vojna bloka u zapadnoj Evropi, predstavljaju besmislicu u samoj postavci. Oni su bazirani na opštoj ideji odlučujuće bitke koja, u stvari, nema osnova u uslovima nuklearne zasićenosti supersila ovim sredstvima i obezbeđene mogućnosti međusobnog uništenja.

Koncept integrisanog bojišta i pomenute varijante imaće u budućnosti veliku primenu u ratovima protiv malih, naročito nesvrstanih zemalja. Matematički gledano, tu je moguće sprovođenje integrisanog bojišta sa velikim izborom varijanti u pogledu intenziteta dejstava na liniji neposrednog dodira i intenziteta dejstava po dubini. Time se sa datim snagama može postići optimizacija u borbenim dejstvima. Ideja koja nema primenljivost u zapadnoj Evropi, u osnovi je vrlo primenjiva u budućim lokalnim ratovima.

Značaj odlučujuće bitke

U zapadnoj Evropi, pre francuske revolucije, vodili su se dinastički ratovi ili ratovi »šahovske table«, karakteristični po ukočenim manevrima i protivmanevrima, ali uz izbegavanje odlučujuće bitke. Napoleon donosi preokret u ratnoj veštini. Koristeći polet koji je donela francuska revolucija, on tuče svoje protivnike iznenadno i odvojeno u odlučujućoj bici. Jasno se pokazuje da je njegov osnovni cilj uništenje neprijateljeve oružane žive sile. Jedan od najvećih vojnih teoretičara toga vremena, Karl von Clausewitz, u analizi Napoleоновih ratova piše: »Bonaparta valjda ni u jedan rat nije pošao bez zamisli da svog protivnika potuče odmah u prvoj bici.«¹

Poraz Napoleona nije predstavljao i poraz njegovih metoda vođenja rata. One nisu bile posledica promena u tehnici naoružanja niti se mogu pripisati samo njegovom vojničkom geniju. Te novine u ratnoj veštini posledica su promena koje je donela francuska revolucija. Od Napoleona pa sve do kraja drugog svetskog rata odlučujuća bitka ili serija odlučujućih bitaka poprima centralnu ulogu u vojnoj strategiji svih velikih sila.

Nakon pojave nuklearnog oružja, i njegovog posedovanja od dve supersile, važnost odlučujuće bitke postepeno opada. Analizom svih sukoba i lokalnih ratova vođenih posle 1950. godine može se zaključiti da je stalno dominirala ideja da se u sukobu ne ide do kraja. Te ratove u velikom broju slučajeva vodile su strane koje su mnogo ili potpuno zavisile od svojih »pokrovitelja«, što su obično bile supersile. U nekim slučajevima i supersile su direktno bile umešane u sukob. Težilo se da se situacija prevaziđe pregovorima ili da se odugovlači u nedogled, ali uz neku vrstu kontrole da rizik od proširenja sukoba ne postane suviše velik.

Kao dokaz tome mogu poslužiti rat u Koreji, kubanska kriza, vijetnamski rat itd. Kada su se supersile našle u direktnoj konfrontaciji, kao što je bila kubanska kriza, situacija je brzo rešena pregovorima. Ali, i u ratovima gde su strane jako zavisile od pokrovitelja, kao što su arapsko-izraelski ratovi, nije se išlo do kraja. Čak i u lokalnim ratovima, gde je

¹ Karl von Clausewitz, *O ratu*, Vojnoizdavački zavod »Vojno delo«, Beograd, 1951, str. 215.

samo jedna strana zavisila od pokrovitelja, kao što je slučaj u indijsko-pakištanskom i kinesko-vijetnamskom ratu, strogo se vodilo računa da sukob ne preraste u nešto suviše veliko. Očito je da u periodu iza 1950. godine više nije dominirao princip vođenja rata kojega je nekada većina zemalja prihvatila, a koji je jasno izrazio maršal Foch rečima: »Odsada ne može preovladati strategija koja nema za cilj obezbeđenje taktičkih rezultata i pobeđe bitkom.«²

Danas se strogo vodi računa da lokalni ratovi kao akt sile ne pređu određene granice. To je u svoje vreme razmatrao i Klausewitz, koji kaže: »Rat je akt sile i njegova primena ne poznaje nikakvih granica. Svako nameće drugome svoju volju, nastaje uzajamno uticanje jednog na drugog koje po teoriji mora da dovede do krajnosti.«³ Taj citat je stalno korišćen u nemačkoj i francuskoj vojnoj literaturi od početka ovog stoleća pa do kraja drugog svetskog rata. Ipak, nije se išlo do kraja u razradi te Klausewitzove misli. Dalje u tekstu, Klausewitz navodi da u stvarnom izvođenju rat kao akt nasilja, pogotovu u novije vreme, ima ograničenja, pošto rat nije sam sebi cilj nego je nastavak politike drugim sredstvima. Iza toga on izvodi zaključak da je rat samo u teoriji akt neograničenog nasilja, dok je u praksi to nasilje ograničeno.

Sada postaje sve jasnije zašto je rat moguć samo kao ograničeni akt nasilja. Totalni termonuklearni sukob supersila nije rat koji bi mogao imati za cilj nastavak politike drugim sredstvima. To je akt predvidivog samouništenja, a ne rat. Zbog toga supersile moraju strogo voditi računa o ograničenju mogućih konfrontacija. To isto važi i za regionalne i lokalne ratove, pogotovu ako su supersile pokrovitelji strana u sukobu. Pored toga, ograničen broj malih i srednjih zemalja ima dovoljno vlastitih materijalnih i finansijskih sredstava za uništenje protivničkih snaga u odlučujućoj bici. Za to je očit primer iračko-iranski rat u kojem Iran neprekidno preti odlučujućim napadnim operacijama, koje bezuspešno izvodi i s ciljem brzog ostvarenja krajnjih ratnih ciljeva. I ta činjenica znatno utiče na ograničenje rata kao akta krajnjeg nasilja.

Imajući sve to u vidu, dobija se utisak da je zatvoren veliki krug od nekadašnjih ratova »šahovske table«, preko perioda u kojem je dominirala odlučujuća bitka, do nuklearne

² F. Foch, *The Principles of War*, New York, 1920, str. 48.

³ K. von Klausewitz, *Isto*, str. 43.

ere koja predstavlja period u kojem dominira izbegavanje odlučujuće bitke, mada ona ostaje kao pretnja. Sadašnji lokalni ratovi nisu ratovi »šahovske table«, ali u njima neretko, značajne poteze vuku supersile.

Geneza nuklearnih doktrina supersila pokazuje da se od strategije masovne odmazde vrlo brzo prešlo na strategiju elastičnog odgovora, a zatim na strategiju neizbežnog uništenja, koju je definisao Robert Mc Namara, još početkom 1965. godine, na sledeći način: »Strategijske snage SAD moraju biti sposobne da unište od jedne četvrtine do jedne trećine sovjetskog stanovništva i dve trećine industrijskog potencijala SSSR-a u drugom (uzvratnom) udaru.«⁴ Koncept da u drugom (uzvratnom) udaru, po pretrpljenom prvom nuklearnom udaru, mogu naneti protivnikovoj strani nepodnošljivo velike gubitke i danas je okosnica nuklearnih strategija supersila. Koncept o »neizbežnom uništenju« postepeno prerasta u koncept o »uzajamnom neizbežnom uništenju« (*Mutual Assured Destruction — MAD*). Prema tome, izbegavanje sukoba među supersilama danas se zasniva na predvidivoj uzajamnoj ranjivosti. U tom smislu strategijske nuklearne snage se razvijaju već oko dvadeset godina. Izgleda da se to stanje ne može značajnije izmeniti ni u sledećih 15 do 20 godina, čak i pod uslovom ozbiljnog rada na poznatoj *strategijskoj odbrambenoj inicijativi (SDI)*, koju je inicirao predsednik Reagan, marta 1983. godine. Prema tome, za nuklearni mir u sadašnjoj fazi razvoja čovečanstva, ideja o međusobnoj ranjivosti supersila je najprihvatljivija. U tom smislu mere aktivne odbrane od raketnog napada deluju destabilizujuće i odgađaju vreme kada treba da dođe do potpunog nuklearnog razoružanja.

Tehnološka zasnovanost doktrinarnog koncepta o napadu na snage iz dubine

Doktrinarni koncept o napadu na snage iz dubine formirao se postepeno u Vrhovnoj komandi snaga NATO za Evropu 1980. godine, koji je prihvaćen kao koaliciona doktrina

⁴ R. Mc Namara, *Statement before House Armed Services Committee on the FY 1966—1970 Defense Program and 1966 Defense Budget*, Febr. 18, 1965, str. 39.

dubokih udara (FOFA). Ovoj modifikaciji doktrine NATO prilagođene su nacionalne doktrine svih članica Pakta, a SAD su razvile svoju doktrinu vazdušno-kopnene bitke, koja je kompatibilna sa koalicionom doktrinom FOFA. Osnovna ideja je da se korišćenjem nove vrlo usavršene senzorske tehnike za otkrivanje i tačno određivanje položaja ciljeva, izvede simultani napad avijacijom, raketnim jedinicama i dalekometnom artiljerijom na snage protivnika (po dubini i do 400 km od linije neposrednog dodira). Pod snagama iz dubine misli se na drugi ešelon ili druge ešelone i operativne rezerve, uključivši tu i poznate operativno-manevarske grupe. Na taj način Vrhovna komanda snaga NATO za Evropu smatra da može u borbi sa prvim ešelonom sprečiti održavanje tempa tog napada simultanim uništavanjem nastupajućih ešelona i manevarskih grupa i presecanjem njihovih puteva dotura i evakuacije, sa ciljem da se parira doktrinarnom načelu brzih i dubokih prodora snaga Varšavskog ugovora upotrebom operativno-manevarskih grupa i prenošenjem dejstava na teritoriju protivnika. Ideja nije nova i ona se nekada izražavala u izolaciji bojišta, koju je obavljala prvenstveno avijacija. U vrlo lošim meteorološkim uslovima nekada su se teško otkrivali ciljevi u dubini, a isto tako nisu se mogli ni uspešno napadati. Tamo gde su meteorološki uslovi znatno povoljniji tokom cele godine, kao na primer, za vreme drugog svetskog rata u severnoj Africi, izolacija bojišta vršena je vrlo uspešno. Lord Tedder u svojoj knjizi *With Prejudice* (Sa predrasudom) navodi da su prvo Britanci, a kasnije i Amerikanci upravo u Africi naučili da vode rat u kome su kopnena, vazdušna i pomorska dejstva tesno povezana.

U današnje vreme postoje znatno veće mogućnosti za otkrivanje, praćenje i tačno određivanje položaja ciljeva u dubini. To je moguće zbog ogromnog napretka u senzorskoj tehnici koja omogućava otkrivanje ciljeva i u nepovoljnim meteorološkim uslovima. Razne vrste radarskog izviđanja, IC-senzori i termovizija smešteni na bespilotnim letelicama, izviđačkim avionima i veštačkim Zemljinim satelitima, u kombinaciji sa računarima za brzu obradu i prenos podataka, omogućavaju neuporedivo više podataka o rasporedu jedinica po dubini nego što je to bio slučaj u drugom svetskom ratu. Tada su vizuelno izviđanje, aerofotografija i agenturni podaci bili jedini izvori informacija o tim snagama.

Nekada je izolaciju bojišta sprovodila uglavnom avijacija, koja je u Evropi često ograničena lošim meteorološkim uslovima. Pored aviona sa posadom danas postoje krstareće rakete (koje su, u stvari, avioni bez posade) sa konvencionalnom i nuklearnom bojevom glavom. Krstareća raketa (letilica) *Tomahawk* ima konvencionalnu bojevu glavu mase 450 kg, kao i verziju nuklearne bojeve glave od 200 Kt. Verovatna kružna greška takvih letilica sa *TERCOM* uređajem za vođenje, kod dobro snimljenih matrica terena, jeste veličina reda oko 15 m, nezavisno od dometa. Pored krstarećih raketa postoje balističke rakete taktičke namene, kao što je raketa *Lance* sa inercijalnim vođenjem koja, takođe, ima konvencionalnu i nuklearnu bojevu glavu, a njen domet je od 25 do 120 km. Višecevni raketni bacači, dometa od 25 i 60 km, imaju kasetne bojeve glave predviđene za dejstvo protiv žive sile, ali i protiv oklopa. Za oklopljene ciljeve koriste se kumulativna zrna, kao i protivtenkovske mine kojima se odjednom pokrije područje koncentracije oklopne i druge tehnike na udaljenosti od 25 i 50 km iza linije prvog ešelona.

Nova generacija borbenih helikoptera za vatrenu podršku i protivoklopnu borbu, kao što je američki *Anache*, mogu dejstvovati u svim vremenskim uslovima. Ti helikopteri, opremljeni termovizijom lako otkrivaju ciljeve noću, a naoružani su topom od 30 mm i lanserima sa 76 raketa od 70 mm, kao i sa 16 laserski vođenih PT raketa *Hellfire*, dometa 6.000 do 7.000 m. U SAD se predviđa nabavka 572 takva helikoptera do 1990. godine, uz nabavku 35.000 raketa *Hellfire*. Navigacijska oprema modernih aviona omogućava im precizno navođenje na ciljeve, a napadno-navigacijski sistem omogućava precizan napad i u prvom zalazu. Pored toga, imaju više vrsta vođenih raketa vrlo velike preciznosti i učinka, što im omogućava napad na jako branjene ciljeve sa odstojanja, odnosno izvan domašaja sredstava PVO protivnika.

Prema tome, razvoj moderne ratne tehnike ide u pravcu ispunjavanja dva ključna uslova, koja su neophodna za uspešan napad na snage iz dubine. *Prvo*, komandant je u mogućnosti da »vidi dubinu«, i *drugo*, on može uspešno, bez obzira na meteorološke uslove, da »napada ciljeve u dubini«.

Snage NATO u zapadnoj Evropi još nisu dovoljno opremljene svim senzorskim uređajima za uspešno »gledanje u dubinu«, odnosno za brzo prikupljanje tačnih podataka, ali teže

da postignu taj cilj u neposrednoj budućnosti. Na taj način uspješnije se može uravnotežiti brojčana prednost koju snage Varšavskog ugovora imaju u tenkovima. Ideja da se tenkovi uništavaju ne samo u prvom ešelonu nego i u rejonima koncentracije i na prilazu bojištu očito je dobra, samo ako se može sprovesti. Razvoj modernog konvencionalnog naoružanja ide u pravcu sve veće realnosti za sprovođenje te ideje. Mada se prilikom napada na snage iz dubine prvenstveno predviđa upotreba konvencionalnog naoružanja, u NATO-u se ne odriču upotrebe taktičkog nuklearnog oružja, uključujući i neutronske, a eventualno i hemijsko oružje. U stvari, u Vrhovnoj komandi snaga NATO malo ko veruje da bi se u slučaju napada na zapadnu Evropu nadmoćne snage Varšavskog ugovora mogle zaustaviti bez upotrebe nuklearnog oružja. Konačno, treba imati u vidu i to da je doktrinarni koncept NATO o napadu na snage iz dubine jednako upotrebljiv, kako u slučaju odbrane od napada snaga Varšavskog ugovora, tako i u slučaju preventivnog napada na te snage. Ovim se pravi zaokret od ranije defanzive »izbegavanje poraza« ka novoj ofanzivnoj strategiji »postizanje pobjede« napadom iz odbrambenog poretka, čime se i dalje potencira doktrina munjevitog rata.

Doktrinarni koncept vazdušno-kopnene bitke

Uporedo sa modifikovanjem koalicione doktrine upotrebe snaga NATO na evropskom ratištu, kopnena vojska SAD je razvila svoj doktrinarni koncept vazdušno-kopnene bitke, koji je objavljen u borbenom pravilu FM 100-5: *Borbena dejstva* 1982. godine, a početkom 1986. godine nova verzija bazičnog borbenog pravila KoV SAD FM 100-5: *Operacije*.⁵ Osim toga, objavljen je i koncept o *Vazdušno-kopnenoj bici* — 2000, koji kasnije dobija naziv *Kopnena vojska 21* i predstavlja doktrinu ovog vida oružanih snaga SAD. U stvari, ima mnogo sličnosti u razvoju i sadržaju dva spomenuta koncepta. Ipak, verovatno iz političkih razloga, u konceptu NATO naglašava se primarna upotreba konvencionalnog oružja, a samo moguća upotreba nuklearnog i hemijskog oružja.

⁵ Videti: Todor Mirković: *Novine u razvoju vazdušno-kopnene bitke*, »Vojno delo« br. 2/87, str. 177.

U konceptu vazdušno-kopnene bitke sa nadmoćnim snagama Varšavskog ugovora ili sličnim, na nekom drugom mestu se podvlači integralna upotreba konvencionalnog i taktičkog nuklearnog i hemijskog oružja. Vrhovna komanda NATO naglašava da NATO, kao »odbrambena« organizacija, nikada neće prva otpočeti napad, te da je koncept o napadu na snage iz dubine, u stvari, koncept uspešnije odbrambene bitke. Prema tim tvrdnjama, taj koncept ne povećava opasnost od upotrebe nuklearnog oružja nego je smanjuje.

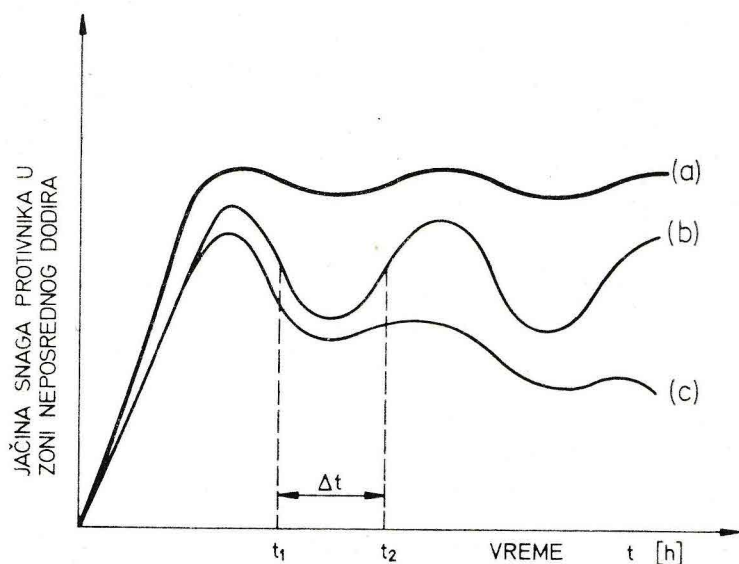
Odmah posle okončanja rata u Vijetnamu, a pogotovu posle 70-ih godina u SAD su se pojavile ideje o »Integrisanom bojištu« (*Integrated Battlefield*), a 1981. general D. A. Starry objavljuje raspravu o »Uvećanom bojištu«.⁶ Pod uvećanim bojištem podrazumevaju se primarno uvećane fizičke dimenzije bojišta, vremenski parametri za pokret trupa od pozadine do prvog ešelona, kao i mogućnosti vazdušno-kopnenih i pomorskih dejstava i, konačno, moguća upotreba nuklearnog i hemijskog oružja. Komandanti korpusa, divizija i brigada trebalo bi da »vide« i napadnu znatno dublje u pozadinu neprijatelja nego što je do sada bio slučaj, i da uz vođenje borbe na frontu izvode dejstva i protiv nastupajućih ešelona i rezervi iz dubine. Prema toj zamisli komandant korpusa trebalo bi da »vidi« i dejstvuje protiv ciljeva na dubini do 150 km, komandant divizije na dubini do 70 km, a komandant brigade do 15 km.

Termini »uvećano bojište« i »integrirano bojište« umnogome su se preklapali u značenju i dovodili do zbrke. Dalja razrada te ideje nazvana je takođe nespretnim nazivom »vazdušno-kopnena bitka«. Osnovna pretpostavka koncepta vazdušno-kopnene bitke zasniva se na tome da brojčana nadmoćnost omogućava protivniku držanje vrlo jakih snaga u drugom ešelonu i rezervi. To mu omogućava da ima inicijativu, jer tim snagama može izvršiti manevar i eksploatisati uspeh prvog ešelona. Razbijanjem snaga iza prvog ešelona sprečavaju se neprijateljeve snage da obezbede neprekidno izvođenje borbenih dejstava i time se omogućava čvrsta odbrana na liniji neposrednog dodira. Na taj način postoji mogućnost da se razbije celina operativnog rasporeda neprija-

⁶ General D. A. Starry, *Extending the Battlefield*, »Military Review«, Vol. LXI, No March 1981. General D. A. Starry bio je načelnik komande za obuku kopnene vojske SAD.

telja, da se prisili da prekine sa napadom i da se konačno preuzme inicijativa od njega. Brojčano slabiji branilac, ali tehnički tako opremljen da »vidi« dubinu i da napada ciljeve u dubini, prema toj ideji ne sme čekati da se nadmoćniji neprijatelj probije na teritoriju koju on brani nego da ga simultano napada po celoj dubini sa konvencionalnim, a po potrebi i nuklearnim i hemijskim oružjem.

Na slici 1 prikazana je veličina neprijateljevih snaga na liniji neposrednog dodira u funkciji vremena, bez napada i sa napadom na snage u dubini. To se, drugim rečima, može izraziti kao odbrana bez ostvarenja i sa ostvarenjem posredne podrške.



Jačina snaga protivnika bez napada i sa napadom na snage u dubini u funkciji vremena

Krivom (a) prikazana je jačina (veličina) snaga protivnika u zoni neposrednog dodira u slučaju kada nema izolacije bojišta. U tom slučaju brojčano nadmoćniji neprijatelj može duže vremena održavati superiornost. Snage branioca se pri tome stalno smanjuju, a napadač ima mogućnost za održavanje inicijative.

Krivom (b) označena je jačina napadačevih snaga kada se vrši izolacija zone neposrednog dodira time što se uspešno napadaju i snage u dubini. Naredni ešloni neprijatelja pri

tome trpe gubitke ili su dovoljno dugo zadržani da se javljaju minimumi jačine neprijateljevih snaga u zoni neposrednog dodira. Ti minimumi se javljaju u nekom vremenskom intervalu t_1 do t_2 od početka bitke. Upravo taj vremenski interval oko minimuma jačine neprijateljevih snaga, označen na apscisi sa t , predstavlja povoljno vreme za prelaz u protivnapad.

Krivom (c) označena je promena jačine neprijateljevih snaga sa vremenom u slučaju kada se pored izolacije zone neposrednog dodira izvrše i ofanzivna dejstva većih razmera. U tom slučaju jačina neprijateljevih snaga pokazuje stalno opadanje sa vremenom. Ta kriva ima izvesne nepravilnosti, ali se može nazreti neki srednji opadajući gradijent sa vremenom.

Konačno, može se zaključiti da koncept vazdušno-kopnene bitke uzima kao ključ svog uspeha izolaciju zone neposrednog dodira, čime se na posredan način ostvaruje potrebno usporavanje neprijatelja, smanjuje jačina njegovih snaga i stvaraju uslovi za preuzimanje sopstvenih ofanzivnih dejstava većih razmera.

Realnost doktrinarnog koncepta vazdušno-kopnene bitke u savremenim uslovima

Kao što se vidi, bitna pretpostavka za vazdušno-kopnenu bitku još uvek je prevlast u vazdušnom prostoru. Izvesni ciljevi mogu se neutralisati i uništavati i drugim sredstvima a ne samo avijacijom, ali bez prevlasti u vazdušnom prostoru teško da se može ostvariti uspešna izolacija zone neposrednog dejstva. Prevlast u vazdušnom prostoru može biti osporena ne samo lovačkom avijacijom nego i modernim sredstvima PVO. Ako se razmatra eventualni rat u zapadnoj Evropi snage NATO ne mogu računati na sigurnu prevlast u vazdušnom prostoru, kao i na neefikasni sistem PVO protivnika. Poznato je da su snage Varšavskog ugovora potpuno sposobne za korišćenje modernih senzorskih uređaja za izviđanje, uključujući tu i veštačke Zemljine satelite. Ti sateliti se ne bi smeli obarati ukoliko se ne želi ući u rizik nuklearnog sukoba supersila. Sem toga, SSSR raspolaže antisatelitskim oružjima približno istog nivoa kao i SAD. Potrebno je imati u vidu i to da su snage Varšavskog ugovora osposobljene za sve vrste

protivelektronskih dejstava. Drugim rečima, nameće se zaključak da su snage Varšavskog ugovora takođe osposobljene za napad na snage iz dubine. One bi isto tako morale biti zainteresovane za izolaciju bojišta protivnika, pogotovu ako bi prve izvršile napad. U tom slučaju napad bi izvršile nadmoćnijim snagama i bilo bi krajnje razumno da izoluju bojište i što pre savladaју NATO snage u zoni neposrednih dejstava.

Može se zaključiti da razvoj modernih tehnologija, koje se koriste u naoružanju i vojnoj opremi, neosporno ide u pravcu veće integracije bojišta i realnosti napada na snage iz dubine sa kopna, mora i iz vazdušnog prostora. Ali, tu posledicu tehnološkog razvoja koristiće sve moderne armije. Nije realna postavka da je između naoružanja snaga NATO i snaga Varšavskog ugovora toliki tehnološki jaz da bi jedna strana mogla nesmetano koristiti prednosti moderne tehnologije a da bi druga u tome bila uskraćena.

U stvari, američki vojni stručnjaci koji smatraју da bi doktrinarni koncept kao što je vazdušno-kopnena bitka dao *a priori* prednost jednoј strani u zamišljenom sukobu na zapadnoevropskom ratištu, ispuštaju iz vida upravo ono što kaže američki istraživač fenomena rata profesor Brodie: »U ratovima kroz istoriju događaji su uglavnom dokazali da su procene koje su vršile obe strane pre početka neprijateljstva, kako od pobednika tako i od pobeđenog, bile u ozbilјnoj meri pogrešne.«⁷ Što se tiče ratova u zapadnoj Evropi ne treba ići daleko u istoriju da bi se ova postavka potvrdila. Neposredno pred prvi svetski rat nemački generalštab bio je potpuno uveren u prednosti plana von Schlieffena, gde je u jednom kratkotrajnom, izrazito manevarskom ratu Francuska trebalo da bude baćena na kolena. Francuski plan 1 predviđao je, takođe, manevarski tip rata »gde bi Nemci bili prinuđeni da igraју po melodiji koju diktiraju Francuзи«. Ništa slično tim predviđanjima nije se obistinilo. Nakon nekoliko meseci nespretnih manevara taj rat se pretvorio u dugotrajni, iscrpljuјуći, rovovski pozicioni rat, gde obe strane duže vremena nisu znale šta da rade sem gomilanja masovnih ljudskih gubitaka. Oba generalštaba bila su uverena da su potpuno sposobni da svoju praksu vođenja operacija prilagode tadašnjoj ratnoj tehnici. Događaji su pokazali da to nije ni približno bilo tako.

⁷ B. Brodie, *Strategy in the Missile Age*, Princeton, 1959, str. 405.

Tačnija analiza pokazuje da je eventualni rat između snaga NATO i snaga Varšavskog ugovora u Evropi besmislica jer postoji približna ravnoteža snaga. Ako se zamisli hipotetički napad snaga Varšavskog ugovora na zapadnu Evropu, jasno je da bi snage NATO pre nekog svog većeg poraza upotrebile nuklearno, a eventualno i hemijsko oružje. Snage Varšavskog ugovora tada bi morale takođe da upotrebe ta ista oružja. Nakon toga, našli bi se u pat-poziciji ili bi dalje eskalirali do totalnog nuklearnog sukoba, za koji se zna da bi se završio međusobnim uništenjem.

U slučaju nekog hipotetičkog napada snaga NATO na snage Varšavskog ugovora, zbog brojčane inferiornosti on bi se od samog početka morao vršiti uz upotrebu barem taktičkog nuklearnog oružja. Snage Varšavskog ugovora ne bi imale drugog izbora nego da odgovore nuklearnim, a eventualno i hemijskim oružjem. Pošto to obe strane dobro znaju taj rat je po teoriji nedopustiv što čini suštinu odvracanja. Kakav bi to cilj mogla sebi postaviti jedna od strana koji bi bio vredan rizika potpunog međusobnog uništenja.

Na Zapadu se SSSR-u često pripisuje da želi ratom proširiti »rusko carstvo« na zapadnu Evropu stvaranjem tamo kvislinških vlada i naturajući svoj »komunistički poredak«. Ta ideja je od samog početka bila bez osnova, ali za vreme hladnog rata mogla je naći pristalice. Događaji u Čehoslovačkoj, a zatim nespretni ulaz sovjetskih trupa u Avganistan ponovo su doprineli podgrevanju te ideje. Ipak, ni događaji u Čehoslovačkoj ni u Avganistanu nisu mogli dovesti do nuklearne konfrontacije supersila ili njihovih blokova. Sovjetski Savez je oduvek pokazivao dovoljno racionalnosti u povezivanju strategije i državne politike i na dominaciji ciljeva nad akcijom, ako je u pitanju bilo izbegavanje svetskog sukoba. Kako vreme prolazi ideja o nasilnom proširenju »komunizma« na zapadnu Evropu već u tolikoj meri se iscrpela da postaje apsurd. Ništa manje nije apsurdna ni ideja o eventualnom započinjanju rata sa snagama NATO radi nasilnog ujedinenja dve Nemačke. Ta ideja može postojati u glavama nekih ekstremista, ali nema izgleda za njeno sprovođenje. Prema tome, postavlja se pitanje — čime se, u stvari, bave vojni teoretičari koji posmatraju neki novi koncept rata u zapadnoj Evropi. Prema Klausewitzu, oni »jure fantoma« i razmatraju

prošli rat koji nije dopustiv u našem vremenu, a u krajnjoj liniji nije rat nego potencijalno samouništenje.

Ovo razmatranje ne znači da doktrinarni koncept o napadu na snage iz dubine, kao i doktrinarni koncept vazdušno-kopnene bitke neće naći primenu u mogućim lokalnim i regionalnim ratovima. U ratovima u kojima će direktno sudelovati supersile ili njihovi štićenici (koji su u stanju da koriste modernu vojnu tehniku) takvi koncepti će sigurno naći primenu. Takođe, i druge zemlje koje nemaju status štićenika (ako su u stanju da koriste modernu tehnologiju) težiće za sličnim konceptima.

Kada je reč o napadu na snage iz dubine onda se može, kao ekstremni slučaj, zamisliti da se u zoni neposrednog borbenog dodira ne izvode borbeni dejstva ili da ona ne postoje, a da se ceo rat vodi protiv snaga u dubini. To je, u stvari, »rat na distanci«, kao što je, na primer, bio napad američke avijacije na Libiju. Slično se može oceniti i izraelski napad na sirijske raketne i radarske položaje, uz uništenje velikog broja aviona i tenkova daleko iza linije neposrednog dodira na kojoj nije bilo borbenih aktivnosti. To je bio tipičan napad na snage u dubini, a mogao se izvesti samo uz pomoć moderne izviđačke i senzorske tehnike i uz intenzivna elektronska i protivielektronska dejstva. Vrlo je verovatno da će se upravo u takvim sukobima primeniti ideje koje su smišljene za fiktivni rat u zapadnoj Evropi, koji je besmislen u samoj postavci. Naravno, i druge zemlje van blokova, koje same brinu o svojoj bezbednosti, moraće sve više da vode računa o tim novim doktrinarnim konceptima vođenja rata, radi svog prilagođavanja i pronalaženja adekvatnih sredstava i načina za suprotstavljanje agresiji.

S U M M A R Y

DEEP ATTACK AND AIR-LAND BATTLE

From the time of Napoleon till the end of World War 2 a decisive battle or a series of decisive battles made the skeleton of strategy of all great powers. Since the advent of nuclear weapons in the arsenals of both super-powers, however, the significance of the decisive battle is constantly decreasing. This must be kept in mind when new military doctrines and warfare concepts of developed countries are assessed.

Technical-technological progress enables the commander to better »see« objectives and targets in the depth, and to effectively attack them. This progress also makes possible the application of an integrated battlefield with simultaneous combat operations in the entire enemy depth. In the NATO pact has been developed the concept of attack against forces in the enemy depth, and in the USA the air-land battle concept. Also the Warsaw Pact forces are capable to fight in an integrated battlefield environment.

Still, all these new concepts, when considered within the framework of a possible conflict between two military blocs in Western Europe, are essentially nonsensical. They are based on a general idea of a decisive battle, which is practically unfounded in conditions of saturation of arsenals of super-powers with nuclear weapons, leading to assured mutual destruction.

The integrated battlefield concept and the aforementioned variants will, however, be in the future widely applied in wars against small countries, the non-aligned ones in particular. Mathematically seen, in such wars will be possible to attain an integrated battlefield, with a wide choice of variants concerning the intensity of both the combat operations along the direct combat contact line and the combat operations carried out in the adversary's depth. This it will be possible to attain with given forces via optimization in combat operations. The idea that cannot be applied in Western Europe theatre can be, basically, applied in future local wars.

R E S U M E

ATTACHE SUR DES FORCES EN PROFONDEUR ET LA BATAILLE
AERIENNE-TERRESTRE

Depuis le temps de Napoléon à la période qui marqua la fin de la Deuxième guerre mondiale, la notion de bataille décisive ou d'une série de batailles décisives était considérée comme étant l'ossature même de la stratégie pratiquée par toutes les grandes puissances. Avec l'apparition de l'arme nucléaire dans les arsenaux des deux super-puissances l'intérêt de la bataille décisive est en diminution constante. Chose à avoir à l'esprit toutes les fois que l'on procède à l'appréciation des doctrines militaires modernes et des con-

ceptions nouvelles en matière de conduite de la guerre, et lorsqu'il est question de pays évolués.

En outre, les progrès techniques et technologiques de nos jours permettent à un commandant d'avoir une »vision« considérablement meilleure des cibles en profondeur et de les attaquer avec efficacité. Cela permet une conception du champ de bataille intégré où les actions sont déclenchées simultanément en toute profondeur. Pour ces cas, l'OTAN a développé la conception de l'attaques sur les forces en profondeur, alors que les USA ont mis au point leur concept de la bataille aérienne-terrestre. Les forces du pacte de Varsovie sont capables elles aussi de réaliser un champ de bataille intégré.

Néanmoins, toutes ces conceptions nouvelles lorsque traitées en tant que conflit possible des deux blocs militaires en Europe occidentale sont absurdes jusque dans leurs notions mêmes. Car elles sont basées sur l'idée générale d'une bataille décisive qui, au fait, ne trouve pas son bien-fondé dans les conditions où les superpuissances sont parvenues à saturation en matière d'armement nucléaire et où les chances de leur destruction mutuelle sont assurées.

La conception du champ de bataille intégré et les variantes ci-dessus citées connaîtront à l'avenir une large application dans les guerres menées contre des pays petits, notamment contre des pays non alignés. Dans une optique des termes mathématiques, y seriat possible l'application de la conception du champ de bataille intégré avec un grand choix de variantes quant à l'intensité des actions en ligne de contacts directs et celle des actions en profondeur. Avec des forces disponibles on peut y obtenir le maximum d'effets dans les actions de combat. Cette idée qui est irréalisable en Europe occidentale est au fait fort applicable dans des guerres locales futures.

РЕЗЮМЕ

НАСТУПЛЕНИЕ НА СИЛЫ ИЗ ГЛУБИНЫ И ВОЗДУШНО-СУХОПУТНОЕ СРАЖЕНИЕ

С наполеоновских времен вплоть до конца второй мировой войны решающее сражение или ряд решающих сражений представляли собой основу стратегии великих держав. С тех пор как у обеих сверхдержав появилось ядерное оружие, значение решающего сражения стало постоянно снижаться. Указанный факт необходимо учитывать при оценке всех новых военных доктрин и концепций ведения войны когда речь идет о развитых странах.

Наряду с этим, технико-технологический прогресс предоставляет возможность командиру значительно лучше „видеть“ цели в глубине, а также более эффективно действовать по этим целям. Это обеспечивает концепция интегрированного поля боя с синхронными боевыми действиями по всей глубине. В связи с тем в НАТО создана концепция наступле-

ния на силы из глубины, а в США концепция воздушно-сухопутного сражения. И у сил Варшавского договора также имеются возможности осуществить интегрированное поле боя.

Однако, все эти новые концепции, если на них смотреть в свете возможного столкновения двух военных блоков, представляют собой бессмыслицу в самой своей основе. Они базируются на общей идее решающего сражения, которая, на самом деле, несостоятельна в условиях ядерной насыщенности сверхдержав этими средствами и обеспеченной возможности взаимного уничтожения.

Концепция интегрированного поля боя и упомянутого варианта будет широко применяться в будущем в войнах против небольших, в частности присоединившихся стран. Если смотреть по-математически, здесь имеется возможность осуществить интегрированное поле боя с большим выбором вариантов в отношении интенсивности боевых действий на рубеже непосредственного соприкосновения и интенсивности действий по глубине. Таким образом использованием данных сил можно добиться оптимизации боевых действий. Идея, которую нельзя применить в Западной Европе, на самом деле является весьма применимой в будущих локальных войнах.